

Розпочате дослідження має *перспективи* для подальших розвідок, зокрема в аспекті дослідження специфіки мовних контактів конкретних національностей.

Список використаних джерел

1. Бацевич, Ф. С. (2007). *Словник термінів міжкультурної комунікації*. К.: Довіра. 205 с.
2. Влахов, С., Флорин, С. (1980). *«Непереводимое» в переводе*. М.: Международные отношения. 340 с.
3. Зылевич, З. П. (2019). *Межкультурная коммуникация*. Минск: БГТУ. 86 с.
4. Иванищева, О. Н. (2003). *Текст. Культура. Понимание: Функционирование слова с культурным компонентом значения в тексте*. СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 145 с.
5. Кучмій, О. П. *Міжкультурні комунікації: структура і динаміка процесів*. Взято з: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73775/14-Kuchmiy.pdf?sequence=1>

В. І. Давиденко,
кандидат філологічних наук, доцент
докторант кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу
НПУ імені М. П. Драгоманова

СУЧАСНІ СИСТЕМИ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ: ІСТОРІЯ, СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Активна міжмовна і міжкультурна комунікація в світі, глобалізація, стрімкий розвиток науки, техніки та комп'ютерних технологій, а також сучасні розвідки багатьох теоретичних і прикладних завдань роблять необхідним доступ до інформації і можливість її швидкого використання незалежно від мови представлення.

Актуальність дослідження полягає в тому, що “сучасні системи машинного перекладу призначені для розв’язання низки задач, що мають важливе значення для таких додатків, як автоматичне виявлення опорних (ключових) слів у документах, створення словників, виявлення дублікатів документів (плагіату), представлених різними мовами, створення масивів різних мовних версій одних і тих самих документів, і, врешті-решт, створення автоматичних онлайн перекладачів” (Жигало, Ландэ, 2010).

Метою нашої розвідки є розгляд становлення машинного перекладу як напряму комп’ютерної лінгвістики, характеристика основних типів машинного перекладу, з урахуванням їх особливостей і відмінностей, визначення тенденцій, перспектив розвитку тощо.

Перші спроби створення машинного перекладу пов’язують з публікацією у 1949 році знаменитої статті У. Уівера “Переклад”, у якій коротко, ясно було викладено завдання, шляхи вирішення, визначено методологічні аспекти меж застосування механічних систем перекладу тощо.

У 1952 році відбулася перша міжнародна конференція з проблем машинного перекладу (Волошин, 2004).

В історії розвитку прикладної лінгвістики, комп’ютерних технологій та інструментальних засобів відомі 3 різних підходи до створення систем машинного перекладу. Найдавнішим був переклад, який ґрунтувався на основі правил (rule-based translation), що в свою чергу закономірно вимагало використання найдетальнішого словника й найдокладнішої граматики обох мов. Переклад на основі правил охоплює такі різновиди: трансферні системи, системи послідовного перекладу та інтерлінгвістичні системи.

Другим типом є статистичний машинний переклад (statistical machine translation), який для адекватного перекладу вимагає якомога більшого корпусу паралельних текстів. Кількісний показник текстів прямо пропорційно впливає на якісні показники перекладу.

При поєднанні правил і статистики говорять про гібридний переклад (hybrid machine translation), який на сьогодні вважають найсучаснішим і найперспективнішим.

Однією з найстаріших програмних систем, створених на основі перекладу за правилами, є Systran, розроблена Пітером Томой у 1968 році в Каліфорнії і відома досягненнями у сфері різноманітних технологій, рішень та інструментів, пов'язаних саме з машинним перекладом. Наразі зазначений сервіс надає онлайн переклади з 52 мов.

Найбільшими і найвідомішими перекладацькими сервісами, розробленими на основі статистичних методів, які включають масиви N-грам, є Google Translate, що працює із 73 мовами, і Bing Translator, створений компанією «Microsoft», який здійснює переклад з 40 мов. Варто зазначити, що Google Translate спочатку використовував переклад, залучаючи систему Systran, згодом він створив свій власний перекладач на основі статистичних методів перекладу.

Ядром технології перекладача на основі ABVYU Compreno стала універсальна ієрархія понять і мережа відношень між ними. Ця ієрархія містить всі смисли, про які говорять і думають люди, з указанням зв'язків між цими смислами. У результаті у кожному реченні можна виділити закодований у ньому сенс (Николаев, 2016; Петрасова, 2020).

Розробники наголошують, що “перед системами машинного перекладу постає низка актуальних задач, що диктується потребами користувачів:

- підвищення точності й адекватності перекладу;
- переклад повних документів, а не фрагментів текстів;
- переклад документальних потоків;
- знаходження інформаційних дублікатів, представлених різними мовами;
- створення інформаційно-пошукових систем з інтерфейсом мовою користувачів;
- надання можливості автоматичної підготовки аналітичних документів;

- генерація систем, що забезпечують правильне звукове відтворення перекладеної інформації” (Жигало, Ландэ, 2010) тощо.

Перспективними на сьогодні є “проекти багатомовного перекладу з використанням проміжної мови, на якій кодується смисл фраз, що перекладаються. Сучасний напрямок – статистична трансляція, яка спирається на статистику перекладних пар слів і словосполучень ... Істотний прорив у цій області пов’язують з використанням машинного навчання і нейронних мереж” (Петрасова, 2020).

Висновки. На основі викладеного матеріалу можна зазначити, що, незважаючи на інтенсивні й плідні дослідження цієї проблеми, розробку і різноманітні пропозиції, пов’язані з машинним перекладом, на сьогодні якість онлайн перекладу більшою або меншою мірою далека, як мінімум, від адекватності й, як максимум, досконалості. Актуальними є питання, що стосуються також якісного перекладу довгих фраз, які складаються з 10–12 слів і більше, швидкості опрацювання матеріалу тощо.

Список використаних джерел

1. Волошин, В. Г. (2004). *Комп’ютерна лінгвістика: Навчальний посібник* (с. 287). Суми: ВТД “Університетська книга”.
2. Жигало, В., Ландэ, Д. (2010). Статистический онлайн-переводчик InfoStream (с. 65, 77–78). *Прикладна лінгвістика та лінгвістичні технології: MegaLing – 2010*. Київ: Довіра.
3. Николаев, И. С., Митренина, О. В., Ландо, Т. М. (2016). *Прикладная и компьютерная лингвистика* (с. 158). Москва: Ленанд.
4. Петрасова, С. В. (2020). *Сучасні інформаційні технології в лінгвістиці: навч. посіб.* (с. 41). Харків: ФОП Панов А. М.